

АНОТАЦІЯ

Яцина М. О. Неурядові організації як суб'єкти кримінологічної політики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі юридичних наук за спеціальністю 081 «Право» (08 - Право). – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2021.

Наукова робота є одним із перших у науці вітчизняної кримінології комплексним дослідженням теоретико-правових та практичних проблем неурядових організацій як суб'єктів кримінологічної політики.

Аналіз стану дослідження кримінологічної політики показав, що сучасна кримінологічна наука відзначається ростом наукових досліджень з питань такої політики, зокрема, у частині про її суб'єктів. Однак, у питанні про неурядові організації, то більшість наукових досліджень не носять кримінологічний характер, а належать до інших галузей науки правового та соціального циклу (міжнародного та адміністративного права, політології, соціології та ін.).

У дисертаційній роботі проведено загальну характеристику неурядових організацій, досліджено поняття, ознаки та види останніх. У роботі розкрито правову природу та нормативно-правове регулювання неурядових організацій, проведено дослідження вітчизняного та міжнародного законодавства з цього питання.

Запропоновано авторське визначення поняття «суб'єкти кримінологічної політики», під якими слід розуміти державу, державні органи та установи, суспільство, громадські інститути, громадян, які наділені правосуб'єктністю та в процесі правореалізації здатні впливати на формування та прийняття рішень з питань кримінологічної політики.

У роботі також розроблена власна класифікація суб'єктів кримінологічної політики, в основі якої стоїть поняття «правосуб'єктності»:

а) ті, які наділені повноваженнями з визначення та затвердження політики державного впливу на злочинність (Верховна Рада України, Президент України) - тобто суб'єкти формування;

б) ті, які наділені повноваженнями безпосередньої реалізації такої політики (система правоохоронних органів) - тобто суб'єкти реалізації;

в) ті, які не наділені прямими повноваженнями на визначення, затвердження чи реалізацію такої політики безпосередньо, але наділені відповідними правами та обов'язками, у процесі правореалізації яких здатні впливати на формування та прийняття відповідних нормативно-правових актів та рішень (інститути громадянського суспільства, інші установи та організації як публічного, так і приватного права) - тобто суб'єкти сприяння (допоміжні).

Сформульовано наступне визначення поняття «неурядової організації» як добровільної, самоврядної, некомерційної організації, утвореній у тій чи іншій правовій формі (громадська організація, асоціація, об'єднання, союз, спілка, фонд, громадська організація чи об'єднання тощо) не залежно від волі держави для задоволення потреб чи вираження інтересів як їх безпосередніх учасників, так і інших зацікавлених учасників суспільно-правових відносин.

Вбачається, що неурядові організації є такими суб'єктами суспільних правовідносин, що поряд з іншими, мають свої унікальні особливості, характерні ознаки, правове регулювання, що вирізняє їх з-поміж інших суб'єктів суспільно-правових відносин між державою та громадянським суспільством. Встановлено, що такими ознаками є наступні: а) добровільність; б) самоврядність; в) некомерційність діяльності; г) формально-визначена форма існування; д) утворена і діє незалежно від волі держави; з) наявність власної мети діяльності. З точки зору українського законодавства неурядові організації за своїми ознаками найбільше відповідають вітчизняному поняттю громадських організацій, між ними умовно можна поставити знак рівності.

Вивчення питання про нормативно-правові засади діяльності неурядових організацій дозволило визначити, що в основі побудови взаємодії між державою та неурядовими організаціями у сфері боротьби зі злочинністю повинен бути закладений принцип партнерства.

Класифікація за змістом правового регулювання нормативно-правових актів щодо діяльності неурядових організацій дозволила виділити такі їх групи: 1) установчі нормативно-правові акти, які визначають основи утворення та

діяльності різних видів недержавних організацій; 2) нормативно-правові акти, які визначають статус недержавних організацій юридичного спрямування у здійсненні ними напрямів діяльності; 3) нормативно-правові акти, які визначають основи взаємодії непідприємницьких громадських організацій з органами державної влади; 4) нормативно-правові акти, що визначають правові процедури створення, легалізації та державної реєстрації громадських об'єднань; 5) нормативно-правові акти, які визначають основи діяльності громадських організацій як суб'єктів господарювання.

З цього вбачається, що формами діяльності неурядових організацій у сфері кримінологічної політики, серед яких найпоширенішими є: 1) участь неурядових організацій у нормотворчій діяльності; 2) участь неурядових організацій у правозастосовній та правоохоронній діяльності; 3) участь у діяльності громадських рад, які функціонують при правоохоронних органах.

Визначено, що неурядові організації де-юре можуть реалізувати широке коло діяльності, яке спрямоване на зменшення рівня злочинності та її детермінант. Вони можуть здійснюватися ними як самостійно, так і шляхом співпраці з державними органами, в тому числі і правоохоронними. Вбачається, що найперспективнішими заходами такої діяльності у сфері кримінологічної політики можуть бути: 1) проведення аналізів, виконання статистичної діяльності, зокрема стосовно детермінант злочинності, які мають місце у суспільстві; 2) здійснення громадського контролю за діяльністю державних органів, в тому числі правоохоронних; 3) соціальна робота з жертвами злочинів, колишніми злочинцями; 4) шляхом участі в обговореннях проектів нормативно-правових актів, норми яких покликані протидіяти злочинності та подання зауважень чи пропозицій до них; 5) шляхом участі у громадських радах, які функціонують при правоохоронних органах; 6) проведення інформаційних компаній з питань, що стосуються злочинності; 7) адвокація з питань прийняття рішень владними суб'єктами, що стосуються сфери протидії злочинності; 8) виконання кримінологічних експертиз нормативно-правових актів у галузі та заходів з протидії злочинності, які застосовуються державою.

Таким чином, неурядові організації несуть в собі значний ресурс та є перспективним напрямком як підсистеми політики у сфері боротьби зі злочинністю, проте, який наразі залишається не задіяним на достатньому рівні.

Вивчення міжнародного досвіду діяльності неурядових організацій як суб'єктів кримінологічної політики показує, що у світі спостерігається тенденція до зростання значення міжнародних неурядових організацій у сфері боротьби зі злочинністю. Про це свідчать такі тенденції їх розвитку, як: невідоме зростання їхньої кількості; посилення співробітництва у вирішенні не окремих, а глобальних проблем сучасної міжнародної злочинності; зростання рівня і масштабів взаємодії з міжнародними міжурядовими організаціями, особливо установами системи ООН (наприклад, ЕКОСОП, участь у Конгресах ООН з питань протидії злочинності та кримінального правосуддя та ін.); формування ширшого, менш національно обмеженого світогляду в учасників неурядових організацій, що прийнято називати міжнародною соціалізацією; зміцнення незалежності та авторитету цих організацій, що веде до певного конкурування у формах та заходах їх діяльності з міжурядовими організаціями.

Ключові слова: кримінологічна політика, суб'єкти кримінологічної політики, політика в сфері боротьби зі злочинністю, запобігання злочинності, протидія злочинності, неурядові організації.

ABSTRACT

Iatsyna M. O. Non-governmental organizations as subjects of criminological policy. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The dissertation on competition of a degree of the doctor of philosophy on a specialty 081 - the Law. – State Higher Educational Institution «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University», Ivano-Frankivsk, 2021.

Scientific work is one of the first in the science of domestic criminology of comprehensive study of theoretical and legal and practical problems of non-governmental organizations as subjects of criminological policy.

An analysis of the study of the criminological policy showed that modern criminological science is marked by the growth of scientific research issues of such a policy, in particular, in the part of its subjects. However, in question of non-governmental organizations, most scientific works does not criminological and belong to other branches of the legal and social studies (international and administrative law, political science, sociology, etc.).

In the dissertation, the general characteristic of non-governmental organizations (NGOs) has been conducted, the concept, signs and types of NGOs are investigated. The work of the legal nature and regulatory regulation of non-governmental organizations are revealed, the study of domestic and international legislation on this issue was conducted.

The author introduces definition of «subjects of criminological politics», which should be understood by the state, state bodies and institutions, society, public institutions, citizens, which are endowed with legal entities and in the process of legalization, can be understood by the state, public authorities.

The work also developed its own classification of subjects of criminological policies based on which is the concept of «legal liability»:

a) those that are endowed with the definition and approval of the policy of state influence on crime (Verkhovna Rada of Ukraine, President of Ukraine) - that is, the subjects of formation;

b) those that are endowed with the powers of direct implementation of such a policy (system of law enforcement agencies) - that is, subjects of implementation;

c) those that are not endowed with direct powers to determine, approving or implementing such a policy directly, but endowed with relevant rights and responsibilities, in the process of right-authorization of which are able to influence the formation and adoption of relevant legal acts and decisions (civil society institutions (institutions, other institutions and organizations both public and private law) - that is, subjects of promotion (auxiliary).

The following definition of the concept of «non-governmental organization» are formed: as a voluntary, self-governing, non-profit organization formed in one or another legal form (public organization, association, association, union, union, fund, public organization or association, etc.), is formulated. From the will of the state, to meet the needs or expression of interests as their direct participants, and other interested participants in socio-legal relations.

It is believed that non-governmental organizations are such subjects of social legal relations, which, along with others, have its own unique features, characteristic features, legal regulation, which distinguish them among other subjects of social and legal relations between the state and civil society. It is established that such features are follow: a) voluntary; b) self-governing; c) non-commercial activity; d) a formal-defined form of existence; e) formed and acts independently of the will of the state; f) the presence of its own activities. From the point of view of Ukrainian legislation, non-governmental organizations according to their features are most consistent with the domestic notion of civic organizations, therefore symbol of equality can be placed between them.

The study of the normative legal principles of activity of non-governmental organizations allowed to determine that the principle of partnership should be established in the basis of constructing the interaction between the state and non-governmental organizations in the field of combating crime.

By the content of legal regulation of normative legal acts of the activities of non-governmental organizations allowed to allocate these into groups: 1) constituent regulatory acts that determine the basics of the formation and operation of various types of non-governmental organizations; 2) normative legal acts that determine the status of non-governmental legal organizations in the field of activity; 3) normative legal acts

that determine the basics of interaction of non-entrepreneurial public organizations with state authorities; 4) normative legal acts that determine the legal procedures for the creation, legalization and state registration of public associations; 5) normative legal acts that determine the basics of activities of public organizations as business entities.

From this it is seen that the forms of activity of non-governmental organizations in the field of criminological policy, among which the most common are: 1) participation of non-governmental organizations in normative activity; 2) participation of non-governmental organizations in law enforcement and law enforcement activities; 3) participation in the activities of public councils operating in law enforcement agencies.

It is determined that non-governmental organizations de jure can implement a wide range of activities aimed at reducing the level of crime and its causes of crime. They can be carried out both independently and by cooperation with government agencies, including law enforcement. It is believed that the most promising measures of such an activity in the field of criminological policy may be: 1) conducting analyzes, performance of statistical activity, in particular regarding the determinant of crime, which occur in society; 2) implementation of public control over the activities of state bodies, including law enforcement; 3) social work with victims of crimes, former criminals; 4) by participating in the discussions of draft normative legal acts, which are designed to counteract crime and submitting remarks or proposals to them; 5) by participating in public councils operating in law enforcement agencies; 6) carrying out information companies on crime issues; 7) advocacy on decision-making issues by authorities relating to the sphere of counteraction to crime; 8) implementation of criminological examinations of normative legal acts in the field and measures to counteract crime applicable by the state.

Thus, non-governmental organizations carry a significant resource and is a promising direction as a subsystem in the field of crime fighting, however, which is currently not involved in a sufficient level.

The study of international experience in non-governmental organizations as subjects of criminological policy shows that in the world there is a tendency to increase

the importance of international non-governmental organizations in the field of crime fighting. This is evidenced by such tendencies of their development, as: the unceasing increase in their number; strengthening cooperation in solving not separate, and global problems of modern international crime; an increase in the level and scope of interaction with international intergovernmental organizations, especially the UN system institutions (for example, ECOSOC, participation in the UN congresses on conduct of crime and criminal justice, etc.); the formation of a wider, less nationally limited outlook in the participants of non-governmental organizations, which is called by international socialization; strengthening the independence and authority of these organizations, which leads to a certain competition in forms and activities with intergovernmental organizations.

Key words: criminological policies, subjects of criminological policy, politics in the field of combating crime, preventing crime, counteraction to crime, non-governmental organizations.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Яцина М. О. Ознаки «неурядової організації» у сфері протидії злочинності. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. 2019. Івано-Франківськ. Вип. 51. С. 205-212.

2. Яцина М. О. До питання визначення поняття «неурядова організація» (на прикладі національних і міжнародних актів). *Порівняльно-аналітичне право: Електронне наукове фахове видання*. 2019. Ужгород. Вип. 4. С. 384-386.

3. Яцина М. О. Проблемні питання у визначенні поняття «суб'єкти кримінологічної політики». *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. Харків. Вип. 1(13). С. 208-220.

4. Яцина М. О. Неурядові організації та їх перспектива як ресурсу у протидії злочинності (стан законодавства). *International Journal Law & Society*. Республіка Польща. 2020. Вип. 2. С. 109-119.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Яцина М.О. Місце неурядових організацій у сфері запобігання злочинності згідно положень окремих міжнародних актів у рамках ООН та ЄС. *Політика в сфері боротьби зі злочинністю: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ. 2017. С. 340 – 343.

2. Яцина М. О. Державно-приватне партнерство як засіб попередження та боротьби зі злочинністю. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали щорічної конференції Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і аспірантів (м. Івано-Франківськ, 28 квітня 2017 р.)* Івано-Франківськ. 2017. С.126-130.

3. Яцина М. О. До питання децентралізації та боротьби зі злочинністю. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і аспірантів (м. Івано-Франківськ, 27 квітня 2018 р.)* Івано-Франківськ. 2018. С. 131-134.

4. Яцина М. О. До питання визначення поняття «неурядової організації». *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Івано-Франківськ, 3-4 травня 2019 р.)* Івано-Франківськ. 2019. С. 269-272.

5. Яцина М. О. Неурядові організації як суб'єкти протидії корупції у приватному секторі. *Запобігання корупції у приватному секторі: матеріали наук.-практ. онлайн «круглого столу», присвяченого 25-річчю із дня створення НДІ вивчення проблем злочинності та 95-річчю із дня народження акад. Володимира Сташиса (м. Харків, 1 лип. 2020 р.)* Харків. 2020. С. 210-213.

6. Петечел О. Ю., Яцина М. О. Роль неурядових організацій у впровадженні технологій штучного інтелекту у протидії злочинності. *Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності: матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.)* Харків. 2020. С. 108-111.